

СТАНЕВА, Христина (*Велико Търново, България*)

ЕДИН ПО-ЦВЕТЕН СПОМЕН ЗА ПРОФ. Н. КОВАЧЕВ

В една своя епиграма проф. Ковачев е представил кратко своя житейски път: „Човек е, който по-малко приказва, / а с делата си повече показва”. Истина е, че проф. Ковачев изгради своя паметник приживе както със създаването на уникалния ономастичен център, така и със своите научни трудове, които са основата на последвалите ономастични изследвания.

Безспорен е фактът, че самобитният и упорит научен подход на проф. Ковачев има своите потомствени предпоставки, свързани с родния Балкан, с неговия нравствен и човешки творчески образ, поради което той е чест за българската лингвистична наука.

Лично за мене (а съм сигурна, че моето поколение колеги от Катедрата мислят така) истинските, нематериалните „дела” на проф. Ковачев имат неповторими измерения. И не само за това, че без да ме познава през далечната 1966 година на конкурсния ми изпит, когато очаквах в близки дни второто си дете, той защитава една бъдеща майка. Проф. Русев му предлага да бъде класирана друга кандидатка, която няма да ползва майчинство, макар и с по-нисък успех, а проф. Ковачев възразява и не се съгласява. И не само че в първите трудни за семейството ми в здравословен аспект години като Ръководител на Катедрата проявяваше изключително разбиране и подкрепа, без да „говори” за това. А заради неговата подчертана честност и прецизност към нас, младите тогава асистенти, без да ни натрапва своето мнение. Уважавам учения проф. Ковачев, но по-особен начин и днес съпреживявам възхищението си от неговата честност и последователност, което позволи от

„самотното дърво” в ономанистичното пространство да израсте гора от последователи, ученици, колеги.

Духовният свят на проф. Ковачев за мене става по-цветен и различен едва когато през 1998 година (след повече от 30 години съвместна работа в Катедрата и обща работа върху топонията на Тетевенско) той ми подари своята стихосбирка **„С очи към звездите”**. Тогава прочетох набързо стиховете по-скоро от любопитство и изненада, отколкото професионално. А днес, когато чета и „фиширам” някои стилистични похвати, откривам един самобитен, личен, автобиографичен и жив поетичен свят, от който излизам не само озадачена, но и обогатена от смелостта и възможностите да ни „говори” повече проф. Ковачев, без научни термини, без многословие, а ясно и разбираемо. При опита ми да свържа стиховете с научните трудове, откривам каква воля трябва да има ученият, за да пренебрегне необходимостта от лиричните изповеди, съхранявайки ги в годините на научни търсения, за да завършат **„делата”** към края на житейския път с тяхното издаване.

Въпреки това в стихосбирката като поетични знаци присъстват и топоними, и хидроними, и антропоними, които посвоеобразен начин маркират духовните търсения, нравствените и сърдечни връзки на човека Н. Ковачев. Честотните лични имена на *Петко* и *Ганка* тук са уникални, единствени, защото назовават бащата и съпругата. И в двете стихотворения *„Писмо от село”* и *„Ти лежиш”* те присъстват само като посвещения, докато антропонимите *Десислава*, *Калоян*, *Ирина*, *Евтимий*, макар и имена на исторически личности, са натоварени с допълнителна конотация, текстоизграждащи, трансформирани в потически знаци. В стихотворението *„Евтимий се завръща”*, написано по повод паметника на Света гора, авторът използва перифрази-обръщения за вторична номинация, чрез които изразява възнението и преклонението си пред делото на последния български Патриарх: *„Патриарше, Отче наш Евтимий... Добре дошъл, Безсмъртна славо, / тъй дълго чакан от твоите чедя, / от толкоз много поколения!”*

В стиховете топонимите носят особен смисъл. Например село Кръвеник е символ на родовия корен, но и израз на преклонение и синовна обич към селяните, към героите от Априлското въстание, а в „Реквием

1876 година” четем: *„На 64-те убити кръвеничени през Априлското въстание”*.

Автобиографичните топоними и хидроними са допълнителни поетични смисли за „родния град край Марица” на любимата, за конкретизиране на парка „Кале мегдан” край Сава, за образно представяне на вълнуващия момент от духовното завръщане на Евтимий: *„Звънят невидими тържествени камбани/от храма „Възнесение” на Царевград,/от купола на „Солунски Свети Димитър”,/от Лаврата велика на „Четиристях мъченици” – долу в Новиград на Етър край водите,/приютила моци на светии и светици...”*

Макар и пестеливо, топонимите, с които са маркирани основните пространства на автора – Кръвеник и Велико Търново, носят метафорична обобщеност, внушават на читателя носталгични тонове. Затова в стихосбирката откриваме **„другия”** проф. Ковачев, изключително прецизно използвал от огромния ономастичен архив, негова научна съдба, само няколко знакови имена, трансформирани в символи на нравствени и интимни чувства.

Важно стилистично средство на синтаксиса е обръщението, което в поезията на проф. Ковачев заема особено място. От една страна са използвани обръщения с номинативна функция, но от друга страна и те са с вторична номинация, носят абстрактност и обобщеност, участват в изграждането на звукообрази, играят роля на опорни поетични знаци в лиричните текстове. Доминиращи са обръщенията към любимите хора, в които откриваме дълбинната същност на любимия, на съпруга, бащата и сина Ковачев, откриваме непознатия професор, който винаги съдържано изразяваше чувствата си. По-честотни са двучленните обръщения: *„мила моя, любима моя, любимке моя, скъпа моя, спътнице моя желана...”*

С развълнувана нежност са обръщенията в стихотворението „Писмо от село”, което е посветено на съпругата – *„скъпа другарка, спътница и любимка”*, които рамкират текста и ни убеждават отново в силата на честното и обичащо сърце на проф. Ковачев.

Моят спомен е опит да свържа учения и поета в духовния свят на проф. Ковачев и по този начин да му благодаря още веднъж за човешкото му отношение към мене и моето семейство.

Ръководителите на съвместната експедиция по ономастика и фолклор в Еленско проф. Ковачев и проф. Данчев (1965 г.)

Проф. Ковачев с двама информатори от с. Разсоха, Еленско (1965 г.)

С кръжока по езикознание пред библиотеката (1967 г.)

С кръжока по ономастика в Дряново (1968 г.)